

اقتصاد ایران

بهره‌وری صنعت ایران

بررسی توان رقابت پذیری بنگاه‌های صنعتی

مسعود نیلی، حسن درگاهی، سید فرشاد فاطمی

انستیتوت بین‌المللی تحقیقات اقتصادی

سرشناسه: نیلی، مسعود، ۱۳۳۴- / عنوان و نام پدیدآور: بهره‌وری صنعت ایران / مسعود نیلی، حسن درخانی،
میدقرشاد فاطمی / مشخصات نشر: تهران: انتشارات دنیای اقتصاد، ۱۳۹۱ / مشخصات ظاهری: ۳۰۰ ص: جدول،
نمودار / فروست اقتصاد ایران: ۱ / شابک: ۶۰۷ ۹۲۹۰۵ ۶۰۰ ۹۷۸ / وضعیت فهرست‌نویسی: فیا / یادداشت: کتابنامه /
موضوع: بهره‌وری صنعتی / شناسه افزوده: درگاهی، حسن، ۱۳۳۵- / شناسه افزوده فاطمی، میدقرشاد، ۱۳۵۲- /
رده‌بندی کنگره: ۹۱۳۹۱ ب ۹ ن / HB۵۶ / رده‌بندی دیویی: ۳۳۸ / ۰۶ / شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۰۲۷۳۸۳

www.ketab.ir

بهره‌وری صنعت ایران / ناشر: انتشارات دنیای اقتصاد، مؤلفان: مسعود نیلی، حسن درگمی، سید فرشاد حسینی
طراح جلد و یونیفورم: حسن کریم‌زاده / صفحه‌آراء: مریم فتاحی / ناظر فنی: آتوشه صادقی آزاد / نوبت چاپ: شمارگان: اول - ۱۳۹۲
۱۰۰ نسخه / شابک: ۹۶۴-۵-۹۲۹۰۵-۶ / ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۹۰۵-۶ / لینوگرافی، نقره‌آبی / چاپ و صحافی: شادرینگ / تمام حقوق این اثر محفوظ و متعلق به نشر
دنیای اقتصاد است / نشرانی انتشارات و فروشگاه: تهران، خیابان شهید مطهری، بین میرزای شیرازی و سنایی، شماره ۳۷-
تلفن: ۸۷۷۶۲۷۴۰-۴۳ / دورنگار: ۸۷۷۶۲۷۴۴ / پست الکترونیک: book@den.ir / پایگاه اینترنتی: book.den.ir

www.ketab.ir

مقدمه ناشر	۱۹
پیش گفتار	۲۱
مقدمه	۲۵
۱- هدف مطالعه	۲۵
۲- یافته‌های مطالعه	۲۶
فصل اول، معرفی عوامل مؤثر بر رقابت پذیری	
مقدمه	۴۹
۱- عوامل تعیین کننده رقابت پذیری	۵۳
۱-۱- رقابت پذیری اقتصاد کلان	۵۴
۱-۱-۱- سیاست‌های اقتصاد کلان	۵۵
۱-۱-۲- زیرساخت‌های فیزیکی، اجتماعی و فرهنگی سیاسی	۵۶
۱-۱-۳- ثبات اقتصادی	۵۶
۲-۱- رقابت پذیری اقتصاد خرد	۵۷
۱-۲-۱- محیط کسب و کار در سطح خرد	۵۸
۲-۲-۱- وضعیت توسعه خوشه‌های صنعتی	۵۸
۳-۲-۱- پیشرفته بودن استراتژی و عملیات بنگاه‌ها	۵۹
۲- بررسی عوامل مؤثر بر رقابت پذیری در سطح کلان	۶۰
۱-۲- شاخص‌های رقابت پذیری	۶۰
۱-۱-۲- شاخص رقابت پذیری جهانی جدید	۶۳
۲-۱-۲- شاخص رقابت پذیری مؤسسه مدیریت توسعه	۶۵
۳-۱-۲- شاخص رقابت پذیری سازمان همکاری و توسعه اقتصادی	۶۷
۴-۱-۲- نرخ ارز حقیقی	۶۷
۲-۲- وضعیت رقابت پذیری ایران در سال ۲۰۱۰	۶۸
۳-۲- تحلیل روند قیمت‌های نسبی خارجی به داخلی	۷۰
۱-۳-۲- نرخ ارز حقیقی با استفاده از نسبت قیمت‌های جهانی به داخلی و نرخ ارز موزون	۷۰
۲-۳-۲- نرخ ارز حقیقی مبتنی بر قیمت نسبی کالاهای تجاری	۷۱

۴-۲- عوامل مؤثر بر رقابت پذیری کلان در اقتصاد ایران	۷۴
۴-۲-۱- بهره‌وری	۷۴
۴-۲-۱-۱- عوامل مؤثر بر بهره‌وری نیروی کار	۷۴
۴-۲-۱-۲- عوامل مؤثر بر بهره‌وری سرمایه	۷۵
۴-۲-۳- عوامل مؤثر بر بهره‌وری کل عوامل تولید	۷۶
۴-۲- ثبات اقتصاد کلان	۷۷
۴-۳- توسعه بخش خصوصی	۸۰
۴-۳-۱- بستر سازی و اقدامات حقوقی زیر بنایی	۸۱
۴-۳-۲- سازگاری و ثبات در قوانین	۸۱
۴-۳-۴- محیط کسب و کار	۸۲
۴-۵- توسعه زیرساخت‌ها	۸۷
۴-۶- سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۸۹
۴-۱- نقش دولت: اثر اختلال‌زایی دولت	۹۰
۴-۱-۸- اثر نحسی منابع طبیعی	۹۲
۴-۹- سازگاری فعالیت‌های صنعتی: خوشه‌بندی و توسعه SMEs	۹۵
۴-۱۰- ساختار بازارها	۹۵
۳- بررسی عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری در سطح خرد	۱۰۲
۳-۱- بهره‌وری کل عوامل تولید در سطح خرد	۱۰۳
۳-۱-۱- مبنای آماری محاسبه بهره‌وری کل عوامل تولید در سطح خرد	۱۰۴
۳-۱-۲- تجزیه TF	۱۱۱
۳-۱-۳- اصلاح فروش رقابت‌ناکام، انحصار و بازدهی ثابت نسبت به مقیاس در محاسبه بهره‌وری کل	۱۱۲
۳-۲- محاسبه بهره‌وری کل عوامل تولید در سطح خرد	۱۱۶
۳-۳- بررسی بهره‌وری جزئی عوامل تولید	۱۱۸
۳-۳-۱- بهره‌وری نیروی کار	۱۱۹
۳-۳-۲- بهره‌وری سرمایه	۱۲۱
۳-۳-۳- بهره‌وری انرژی	۱۲۳
۴-۳- بررسی متغیرهای اقتصادی در رشته فعالیت‌های صنعت	۱۲۴
۴-۳-۱- سهم اشتغال	۱۲۵
۴-۳-۲- جبران خدمات شاغلان	۱۲۶
۴-۳-۳- تحصیلات	۱۲۷
۴-۴- درصد نیروی کار غیرماهر	۱۲۸
۴-۵- سهم هزینه‌ها	۱۳۰
۴-۶- شاخص هرفیندال	۱۳۱
۴- جمع‌بندی	۱۳۵

فصل دوم: بهره‌وری کل عوامل تولید در بخش صنعت (رویکرد خرد)

مقدمه	۱۴۳
۱- تحلیل بهره‌وری بنگاه‌ها در سطح خرد	۱۴۶
۱-۱- عوامل توضیح‌دهنده بهره‌وری کل در سطح خرد (بنگاه)	۱۴۸
۱-۱-۱- تبیین رابطه اندازه بنگاه و بهره‌وری	۱۵۳
۱-۲- بنگاه‌های بزرگ	۱۶۲
۱-۲-۱- توصیف آماری عوامل مؤثر بر بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ	۱۶۳
۲-۲-۱- نتایج مدل‌سازی عوامل تأثیرگذار بر بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ	۱۶۷
۳-۲-۱- جمع‌بندی رفتار بنگاه‌های بزرگ	۱۷۰
۳-۱- بنگاه‌های متوسط و کوچک	۱۷۲

۱-۳-۱- مواد غذایی و آشامیدنی (کد ۱۵)	۱۷۳
۲-۳-۱- تولید منسوجات (کد ۱۷)	۱۸۱
۳-۳-۱- تولید کاغذ و محصولات کاغذی (کد ۲۱)	۱۸۵
۴-۳-۱- تولید مواد و محصولات شیمیایی (کد ۲۴)	۱۸۹
۵-۳-۱- صنایع کانی غیرفلزی (کد ۲۶)	۱۹۳
۶-۳-۱- صنایع فلزات اساسی (کد ۲۷)	۱۹۹
۷-۳-۱- تولید محصولات فابریکی به جز ماشین آلات و تجهیزات (کد ۲۸)	۲۰۵
۸-۳-۱- تولید ماشین آلات و تجهیزات (کد ۲۹)	۲۱۰
۹-۳-۱- تولید وسایل نقلیه موتوری (کد ۳۴)	۲۱۴
۴- جمع بندی	۲۲۰
۲- تحلیل بهره‌وری بنگاه‌ها در سطح رشته فعالیت‌ها (داده‌های تابلویی)	۲۲۲
۱-۲- مقایسه بهره‌وری رشته فعالیت‌ها به تفکیک کد دو رقمی ISIC در سال ۱۳۸۶	۲۲۲
۲-۲- تأثیر حذف فروض رقابت کامل، بازدهی ثابت نسبت به مقیاس در محاسبه بهره‌وری کل	۲۲۷
۱-۲-۲- مقایسه داده‌های مقطعی سال ۱۳۸۶	۲۲۷
۲-۲-۲- مقایسه روند سری زمانی دوره ۸۶-۱۳۷۹	۲۳۱
۳-۲- جمع بندی	۲۳۵
فصل سوم: بهره‌وری کل عوامل تولید در بخش صنعت (رویکرد کلان)	۲۴۹
مقدمه	۲۴۹
۱- بررسی عوامل مؤثر در TFP در بخش‌های صنعتی	۲۵۰
۲- توضیح متغیرهای کلان	۲۵۱
۱-۲- شاخص بی‌ثباتی اقتصاد کلان	۲۵۱
۲-۲- شاخص محیط کسب و کار	۲۵۲
۳-۲- شاخص اختلال‌زایی دولت	۲۵۴
۴-۲- نرخ حقیقی ارز	۲۵۵
۵-۲- درآمدهای نفتی	۲۵۶
۳- توضیح متغیرهای خرد	۲۵۷
۳-۱- اندازه بنگاه	۲۵۷
۲-۳- درجه انحصار (شاخص تمرکز)	۲۵۸
۳-۳- مالکیت	۲۵۸
۴- آزمون مانایی متغیرهای مدل	۲۵۹
۵- روش برآورد الگوی بهره‌وری زیربخش‌های صنعتی	۲۵۹
۶- نتایج حاصل از تخمین الگوهای بلندمدت بهره‌وری	۲۶۱
۱-۶- عوامل مؤثر بر بهره‌وری کل عوامل تولید در کل صنعت	۲۶۱
۲-۶- عوامل مؤثر بر بهره‌وری کل عوامل تولید در زیربخش‌های صنعتی	۲۶۲
۷- جمع بندی و دلالت‌های سیاست‌گذاری	۲۶۶
۱-۷- جمع بندی	۲۶۶
۲-۷- دلالت‌های سیاست‌گذاری	۲۶۷
کتاب‌نامه	۲۹۳
منابع فارسی	۲۹۳
منابع انگلیسی	۲۹۳
معرفی نویسندگان کتاب	۲۹۷

تأثیر متغیرهای مختلف بهره‌وری بنگاه‌های صنعتی به تفکیک اندازه و رشته فعالیت	۴۱
طبقه‌بندی متغیرهای مدل	۴۵
نتایج الگوهای مختلف بهره‌وری در کل صنعت و زیربخش‌های صنعتی	۴۷
جدول ۱-۱: معیارهای رقابت‌پذیری	۶۲
جدول ۲-۱: اهمیت ارکان رقابت‌پذیری در مراحل مختلف رقابت‌پذیری	۶۴
جدول ۳-۱: ضرایب زیر شاخص‌های عمده در هر مرحله از توسعه	۶۵
جدول ۴-۱: سطوح درآمد در مراحل مختلف توسعه	۶۵
جدول ۵-۱: اجزای شاخص رقابت‌پذیری و نحوه مدیریت توسعه	۶۶
جدول ۱۰-۱: وضعیت ایران در هر یک از متغیرهای تشکیل‌دهنده ثبات اقتصادی	۷۸
جدول ۱۱-۱: محیط کسب‌وکار در ایران	۸۲
جدول ۱۲-۱: وضعیت ایران در هر یک از متغیرهای تشکیل‌دهنده عامل زیرساخت‌ها	۸۸
جدول ۱۳-۱: وضعیت ایران در هر یک از متغیرهای تشکیل‌دهنده ناکارآمدی دولت	۹۰
جدول ۱۴-۱: وضعیت ایران در برخی متغیرهای مربوط به درجه تمرکز بازارها	۹۸
جدول ۱۵-۱: تعداد بنگاه‌های نمونه در سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۶	۱۲۴
جدول ۱۶-۱: کد دو رقمی ISIC	۱۲۵
جدول ۱-۲: لیست متغیرهای توضیحی مدل اقتصادسنجی خرد	۱۵۲
جدول ۲-۲: توزیع نسبی و تجمعی ارزش افزوده، تعداد شاغلان و تعداد بنگاه‌ها در سال ۱۳۸۶ به تفکیک کد دو رقمی ISIC	۱۶۰
جدول ۳-۲: ترکیب بنگاه‌های بزرگ در سال ۱۳۸۶ از نظر تعداد کل، مالکیت، صادرات تحقیق و توسعه	۱۶۸
جدول ۴-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های بزرگ در صنایع مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۶۸
جدول ۵-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط رشته فعالیت مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۳
جدول ۶-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های متوسط مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۴
جدول ۷-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک رشته فعالیت مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۷
جدول ۸-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های کوچک مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۷

جدول ۹-۲: مقایسه خلاصه نتایج رگرسیون‌های بنگاه‌های کوچک با متوسط در رشته فعالیت مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۸۰
جدول ۱۰-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۱
جدول ۱۱-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های متوسط تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۲
جدول ۱۲-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۳
جدول ۱۳-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های کوچک تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۳
جدول ۱۴-۲: مقایسه خلاصه نتایج رگرسیون‌های بنگاه‌های کوچک با متوسط در رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۴
جدول ۱۵-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۵
جدول ۱۶-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های متوسط (۵۰ تا ۱۵۰ نفر) رشته فعالیت کسب و محصولات کاغذی (۲۱)	۱۸۶
جدول ۱۷-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در رشته فعالیت کسب و محصولات کاغذی (۲۱)	۱۸۷
جدول ۱۸-۲: خلاصه نتایج رگرسیون‌های بنگاه‌های کوچک با متوسط در رشته فعالیت کسب و محصولات کاغذی (۲۱)	۱۸۸
جدول ۱۹-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط در رشته فعالیت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۸۹
جدول ۲۰-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های متوسط مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۹۰
جدول ۲۱-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در رشته فعالیت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۹۱
جدول ۲۲-۲: خلاصه نتایج رگرسیون بنگاه‌های کوچک تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۹۲
جدول ۲۳-۲: مقایسه خلاصه نتایج رگرسیون‌های بنگاه‌های کوچک با متوسط در رشته فعالیت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۹۳
جدول ۲۴-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۶	۱۹۴
جدول ۲۵-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۶	۱۹۵
جدول ۲۶-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۶	۱۹۶
جدول ۲۷-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های کوچک صنایع کانی غیرفلزی (۲۶)	۱۹۷
جدول ۲۸-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۶	۲۰۰
جدول ۲۹-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۷	۲۰۱
جدول ۳۰-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۷	۲۰۲
جدول ۳۱-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۷	۲۰۳
جدول ۳۲-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۸	۲۰۶
جدول ۳۳-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۸	۲۰۷
جدول ۳۴-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۸	۲۰۸
جدول ۳۵-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۸	۲۰۹
جدول ۳۶-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۹	۲۱۰
جدول ۳۷-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۲۹	۲۱۱
جدول ۳۸-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۹	۲۱۴
جدول ۳۹-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۳۴	۲۱۵
جدول ۴۰-۲: علامت و معنی‌داری ضرایب متغیرهای مدل بنگاه‌های متوسط در کد ۳۴	۲۱۵
جدول ۴۱-۲: مشخصات آمار توصیفی متغیرهای توضیحی مدل بنگاه‌های کوچک در کد ۳۴	۲۱۸

جدول ۲-۴۲: علامت و معنی داری ضرائب متغیرهای مدل بنگاههای کوچک در کد ۳۴	۲۱۹
جدول ۲-۴۳: میانگین رشد بهره‌وری اصلاح شده و اصلاح نشده در دوره زمانی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶	۲۳۵
جدول ۲-۴۴: تست برابر واریانس‌های بنگاههای با اندازه بزرگ و کوچک در رشته فعالیت ۱۵	۲۳۷
جدول ۲-۴۵: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای بزرگ در صنایع مواد غذایی و آشامیدنی به تفکیک خصوصی و دولتی	۲۳۷
جدول ۲-۴۶: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای بزرگ در صنایع مواد غذایی و آشامیدنی به تفکیک دارا بودن (۱) و نبودن (۰) واحد تحقیق و توسعه	۲۳۷
جدول ۲-۴۷: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای بزرگ در صنعت نساجی به تفکیک بنگاههایی که صادرات دارند (۱) یا ندارند (۰)	۲۳۸
جدول ۲-۴۸: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای بزرگ در صنعت تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی به تفکیک بنگاههایی که کارگران ماهر دارند (۱) و ندارند (۰)	۲۳۸
جدول ۲-۴۹: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ در صنعت مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۲۳۸
جدول ۲-۵۰: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ در صنعت تولید منسوجات (۱۷)	۲۳۹
جدول ۲-۵۱: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ (بالای ۱۵۰ نفر) در صنعت تولید کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۲۳۹
جدول ۲-۵۲: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ در صنعت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۲۳۹
جدول ۲-۵۳: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ در تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی (۲۶)	۲۴۰
جدول ۲-۵۴: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ در تولید فلزات اساسی (۲۷)	۲۴۰
جدول ۲-۵۵: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای بزرگ در تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و نیم‌تریلر (۳۴)	۲۴۰
جدول ۲-۵۶: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای متوسط در تولید محصولات فلزی فابریکی به‌جز ماشین‌آلات و تجهیزات (۱۰)	۲۴۱
جدول ۲-۵۷: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای بزرگ در صنایع تولید وسایل نقلیه موتوری (۳۴) به تفکیک دارا بودن (۱) و نبودن (۰) واحد تحقیق و توسعه	۲۴۱
جدول ۲-۵۸: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای متوسط در صنعت تولید فلزات اساسی (۲۴) به تفکیک بنگاههایی که صادرات دارند (۱) یا ندارند (۰)	۲۴۱
جدول ۲-۵۹: تست برابری میانگین بهره‌وری بنگاههای متوسط در صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴) به تفکیک بنگاههایی که کارگران ماهر دارند (۱) و ندارند (۰)	۲۴۲
جدول ۲-۶۰: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای متوسط در صنعت مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۲۴۲
جدول ۲-۶۱: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای کوچک در صنعت مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۲۴۲
جدول ۲-۶۲: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای متوسط در رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۲۴۳
جدول ۲-۶۳: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای کوچک در رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۲۴۳
جدول ۲-۶۴: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای متوسط در صنعت تولید کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۲۴۳
جدول ۲-۶۵: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاههای متوسط (۵۰ تا ۱۵۰ نفر) در صنعت تولید کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۲۴۴

جدول ۲-۶۶: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در صنعت تولید کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۲۴۴
جدول ۲-۷۷: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های متوسط در صنعت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۲۴۴
جدول ۲-۶۸: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در صنعت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۲۴۵
جدول ۲-۶۹: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های متوسط در صنعت تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی (۲۶)	۲۴۵
جدول ۲-۷۰: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در صنعت تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی (۲۶)	۲۴۵
جدول ۲-۷۱: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های متوسط در صنعت فلزات اساسی (۲۷)	۲۴۶
جدول ۲-۷۲: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در صنعت فلزات اساسی (۲۷)	۲۴۶
جدول ۲-۷۳: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های متوسط در رشته فعالیت محصولات فابریکی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات (۲۸)	۲۴۶
جدول ۲-۷۴: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در رشته فعالیت محصولات فابریکی به جز ماشین‌آلات و تجهیزات (۲۸)	۲۴۷
جدول ۲-۷۵: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های متوسط در رشته فعالیت تولید ماشین‌آلات و تجهیزات (۲۹)	۲۴۷
جدول ۲-۷۶: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در رشته فعالیت تولید ماشین‌آلات و تجهیزات (۲۹)	۲۴۷
جدول ۲-۷۷: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های متوسط در رشته فعالیت تولید وسایل نقلیه موتوری (۳۰)	۲۴۸
جدول ۲-۷۸: نتایج رگرسیون توضیح بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در رشته فعالیت تولید وسایل نقلیه موتوری (۳۰)	۲۴۸
جدول ۳-۱: طبقه‌بندی متغیرهای مدل	۲۵۱
جدول ۳-۲: انتخاب عوامل تشکیل دهنده فضای کسب‌وکار و دسته‌بندی آنها	۲۵۳
جدول ۳-۳: آزمون مانایی متغیرهای مدل	۲۵۹
جدول ۳-۵: تطبیق طبقه‌بندی فعالیت‌های صنعتی در بخش‌های متفاوت کد ISIC دو رقمی	۲۶۹
جدول ۳-۶: میزان سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات در رشته فعالیت‌های صنعتی به قیمت جاری (میلیون ریال)	۲۷۲
جدول ۳-۷: میزان سرمایه‌گذاری در ساختمان در رشته فعالیت‌های صنعتی به قیمت جاری (میلیون ریال)	۲۷۲
جدول ۳-۸: میزان سرمایه‌گذاری در ساختمان در رشته فعالیت‌های صنعتی به قیمت جاری (میلیون ریال)	۲۷۲
جدول ۳-۹: استهلاك سرمایه‌گذاری در ساختمان و ماشین‌آلات در رشته فعالیت‌های صنعتی (میلیون ریال)	۲۷۳
جدول ۳-۱۰: درصد استهلاك به سرمایه‌گذاری در رشته فعالیت‌های صنعتی (نرخ استهلاك)	۲۷۳
جدول ۳-۱۱: معادلات بهره‌وری کل عوامل تولید در کل صنعت	۲۸۷
جدول ۳-۱۲: صنایع مواد غذایی، آشامیدنی و دخانیات (کد ۳۱)	۲۸۷
جدول ۳-۱۳: صنایع نساجی، پوشاک و چرم (کد ۳۲)	۲۸۸
جدول ۳-۱۴: صنایع چوب و محصولات چوبی (کد ۳۳)	۲۸۹
جدول ۳-۱۵: صنایع کاغذ، مقوا، چاپ و صحافی (کد ۳۴)	۲۸۹
در رشته فعالیت کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۱۸۵

رشد بهره‌وری کل عوامل تولید در کل کارگاه‌های صنعتی	۴۳
نمودار ۱-۱: شاخص‌های میانی رقابت‌پذیری	۵۳
نمودار ۲-۱: عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری	۵۴
نمودار ۳-۱: مدل الماس	۵۸
نمودار ۴-۱: زنجیره ارزش صنعت تورم (۱۹۸۵)	۵۹
نمودار ۵-۱: رتبه‌بندی ایران در شاخص رقابت‌پذیری جهانی	۶۹
نمودار ۶-۱: مقایسه ایران با بالاترین و پایین‌ترین کشور جهان در رتبه‌بندی رقابت‌پذیری	۶۹
نمودار ۷-۱: مقایسه ارکان رقابت‌پذیری ایران با متوسط کشورهای منطقه	۷۰
نمودار ۸-۱: روند نرخ ارز حقیقی (قیمت‌های نسبی ض. بدر نرخ ارز موزون)	۷۱
نمودار ۹-۱: روند نرخ حقیقی ارز (قیمت نسبی کالاهای تجاری)	۷۲
نمودار ۱۰-۱: رشد تولید ناخالص داخلی در ایران	۷۸
نمودار ۱۱-۱: نرخ تورم در ایران	۷۹
نمودار ۱۲-۱: تفاوت نرخ ارز بازار آزاد با نرخ ارز رسمی در ایران	۷۹
نمودار ۱۳-۱: رابطه رقابت‌پذیری با بی‌ثباتی اقتصاد کلان	۸۰
نمودار ۱۴-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۸۲
نمودار ۱۶-۱: مقایسه شاخص‌های مختلف فضای کسب‌وکار برای اقتصاد ایران	۸۶
نمودار ۱۷-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری با شاخص فضای کسب‌وکار	۸۷
نمودار ۱۸-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری با شاخص توسعه زیرساخت‌ها	۸۹
نمودار ۱۹-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری با سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	۸۹
نمودار ۲۰-۱: روند شاخص اختلال سیاست‌گذاری و تنظیمات دولت در ادوار زمانی مختلف	۹۱
نمودار ۲۱-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری با شاخص اختلال دولت	۹۲
نمودار ۲۲-۱: نوسانات درآمدهای ارزی نفت	۹۴
نمودار ۲۳-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری با شوک‌های مثبت درآمدهای ارزی نفت	۹۴
نمودار ۲۴-۱: رابطه شاخص رقابت‌پذیری صنعت با شاخص هرفیندال (بر اساس داده‌های ۱۳۸۶)	۱۰۲
نمودار ۲۵-۱: میانگین رشد میانه بهره‌وری نیروی کار به تفکیک کد دو رقمی ISIC در بازه زمانی ۸۶-۱۳۷۵	۱۲۰

نمودار ۱-۲۶: بهره‌وری نیروی کار کل صنعت	۱۲۱
نمودار ۱-۲۷: میانگین رشد میانه بهره‌وری سرمایه به تفکیک کد دو رقمی ISIC در بازه زمانی ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶	۱۲۲
نمودار ۱-۲۸: میانگین رشد میانه بهره‌وری انرژی به تفکیک کد دو رقمی ISIC در بازه زمانی ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۶	۱۲۳
نمودار ۱-۲۹: میانگین سهم تعداد شاغلان مزد و حقوق بگیر در دوره ۱۳۸۴-۱۳۸۶ به تفکیک رشته فعالیت	۱۲۶
نمودار ۱-۳۰: پرداخت حقیقی کل به شاغلان به سال پایه ۱۳۷۵	۱۲۷
نمودار ۱-۳۱: میانگین تغییر سال‌های تحصیل سرانه در بازه زمانی ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۶	۱۲۸
نمودار ۱-۳۲: میانگین تغییر نسبت کارگران غیرماهر به شاغلان بخش تولیدی در بازه زمانی ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۶	۱۲۹
نمودار ۱-۳۳: اجزای اصلی هزینه جاری بنگاه از کل هزینه‌ها در دوره ۱۳۷۳-۱۳۸۶	۱۳۰
نمودار ۱-۳۴: سهم هزینه‌های سرمایه‌گذاری از کل هزینه‌ها در دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۶	۱۳۱
نمودار ۱-۳۵: شاخص هرفیندال برای صنایعی که تمرکز به شدت بالاست	۱۳۲
نمودار ۱-۳۶: شاخص هرفیندال برای صنایعی که تمرکز متوسط وجود دارد	۱۳۳
نمودار ۱-۳۷: شاخص هرفیندال برای صنایعی که رقابتی نیست اما تمرکز هم وجود ندارد	۱۳۴
نمودار ۱-۳۸: سهم بنگاه‌های کوچک، متوسط و بزرگ کل صنعت در سال ۱۳۸۶	۱۴۷
نمودار ۲-۱: سهم بنگاه‌های کوچک، متوسط و بزرگ از ارزش افزوده صنعت در سال ۱۳۸۶	۱۴۷
نمودار ۲-۲: سهم بنگاه‌های کوچک، متوسط و بزرگ از اشتغال صنعت در سال ۱۳۸۶	۱۴۷
نمودار ۲-۳: بهره‌وری بخش‌های صنعتی مختلف بر حسب تعداد نیروی کار	۱۵۳
نمودار ۲-۴: انحراف معیار بهره‌وری کل عوامل برای سه رشته فعالیت ۱۵، ۱۷ و ۲۴	۱۵۵
نمودار ۲-۵: میانگین بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ رشته فعالیت‌های اصلی به تفکیک مالکیت خصوصی و دولتی	۱۶۴
نمودار ۲-۶: میانگین بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ رشته فعالیت‌های اصلی به تفکیک بنگاه‌هایی که هزینه‌های تحقیق و توسعه دارند و ندارند	۱۶۵
نمودار ۲-۷: میانگین بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ رشته فعالیت‌های اصلی به تفکیک بنگاه‌هایی که صادرات دارند و ندارند	۱۶۶
نمودار ۲-۸: میانگین بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ رشته فعالیت‌های اصلی به تفکیک بنگاه‌های دارای سهم بالای نیروی کار ماهر و سهم پایین نیروی کار	۱۶۷
نمودار ۲-۹: شاخص هرفیندال در رشته فعالیت تولید مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۶
نمودار ۲-۱۰: رابطه بهره‌وری و سهم نیروی کار غیرماهر برای بنگاه‌های متوسط رشته فعالیت تولید مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۶
نمودار ۲-۱۱: رابطه بهره‌وری و سهم نیروی کار غیرماهر برای بنگاه‌های کوچک رشته فعالیت تولید مواد غذایی و آشامیدنی (۱۵)	۱۷۸
نمودار ۲-۱۲: شاخص هرفیندال در رشته فعالیت تولید منسوجات (۱۷)	۱۸۲
نمودار ۲-۱۳: رابطه بهره‌وری و سهم نیروی کار غیرماهر برای بنگاه‌های متوسط رشته فعالیت تولید کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۱۸۶
نمودار ۲-۱۴: شاخص هرفیندال در رشته فعالیت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۸۹
نمودار ۲-۱۵: رابطه بهره‌وری و سهم نیروی کار غیرماهر برای بنگاه‌های کوچک رشته فعالیت تولید مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۹۲
نمودار ۲-۱۶: رابطه منفی بین نسبت تعداد محققان و بهره‌وری کل بنگاه‌های کوچک در کد ۲۶	۱۹۷
نمودار ۲-۱۷: رابطه مثبت نسبت تعداد محققان با بهره‌وری کل	۲۰۳
نمودار ۲-۱۸: رابطه نسبت نیروی کار غیرماهر با بهره‌وری کل در کد ۳۴	۲۱۷

۲۱۷	نمودار ۲-۲۰: رابطه نسبت تعداد محقق با بهره‌وری کل در بنگاه‌های متوسط کد ۳۴
۲۲۳	نمودار ۲-۲۱: بررسی بهره‌وری کل عوامل تولید اصلاح‌شده بین رشته‌های فعالیت در سال ۱۳۸۶
۲۲۳	نمودار ۲-۲۲: سهم صادرات از فروش در رشته فعالیت تولید مواد غذایی و آشامیدنی (کد ۱۵)
۲۲۵	نمودار ۲-۲۳: شاخص هرفیندال در رشته فعالیت‌های صنعتی که تمرکز صنعت شدید است
۲۲۵	نمودار ۲-۲۳: شاخص هرفیندال در رشته فعالیت‌های صنعتی که تمرکز صنعت شدید است
۲۳۰	نمودار ۲-۲۴: بهره‌وری کل عوامل تولید تنها با حذف فرض بازدهی نسبت به مقیاس ثابت
۲۳۰	نمودار ۲-۲۵: بهره‌وری کل عوامل تولید تنها با حذف فرض رقابت کامل
۲۳۳	نمودار ۲-۲۶: بهره‌وری اصلاح شده و اصلاح نشده رشته فعالیت‌ها به تفکیک کد دورقمی ISIC در طول زمان
۲۷۱	نمودار ۳-۱: سرمایه‌گذاری در کل کارگاه‌های صنعتی (میلیون ریال به قیمت ثابت ۷۶)
۲۷۱	نمودار ۳-۲: سرمایه‌گذاری در زیربخش‌های صنعتی (میلیون ریال به قیمت ثابت ۱۳۷۶)
۲۷۵	نمودار ۳-۳: موجودی سرمایه در رشته فعالیت‌های صنعتی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ (میلیون ریال)
۲۷۵	نمودار ۳-۴: موجودی سرمایه در کل کارگاه‌های صنعتی به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶ (میلیون ریال)
۲۷۶	نمودار ۳-۵: میانگین رشد موجودی سرمایه در ۴ دوره زمانی بین سال‌های ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۶
۲۷۶	نمودار ۳-۶: نسبت موجودی سرمایه به سرمایه‌گذاری در کل کارگاه‌های صنعتی
۲۷۷	نمودار ۳-۷: سهم موجودی سرمایه زیربخش‌ها از کل موجودی سرمایه کارگاه‌های بزرگ صنعتی (درصد)
۲۷۸	نمودار ۳-۸: نیروی کار در کل کارگاه‌های صنعتی (نفر)
۲۷۸	نمودار ۳-۹: نیروی کار در زیربخش‌های صنعتی (نفر)
۲۷۹	نمودار ۳-۱۰: میانگین رشد نیروی کار در رشته فعالیت‌های مختلف در دوره ۸۶-۱۳۵۰
۲۸۰	نمودار ۳-۱۲: سرمایه سرانه رشته فعالیت‌های صنعتی (میلیون ریال)
۲۸۰	نمودار ۳-۱۳: سرمایه سرانه در کل کارگاه‌های صنعتی (میلیون ریال)
۲۸۲	نمودار ۳-۱۴: رشد ارزش افزوده موجودی سرمایه و نیروی کار برای دوره‌های زمانی مختلف
۲۸۳	نمودار ۳-۱۵: رشد بهره‌وری کل عوامل تولید در رشته فعالیت‌های صنعتی
۲۸۴	نمودار ۳-۱۶: رشد بهره‌وری کل عوامل تولید در کل کارگاه‌های صنعتی
۲۸۵	نمودار ۳-۱۷: شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید رشته فعالیت‌های صنعتی
۲۸۵	نمودار ۳-۱۸: شاخص بهره‌وری کل عوامل تولید کل کارگاه‌های صنعتی
۲۸۶	نمودار ۳-۱۹: میانگین رشد بهره‌وری کل عوامل تولید کارگاه‌های صنعتی در دوره‌های زمانی مختلف

کتابی که با عنوان «بهره‌وری صنعت ایران» به علاقه‌مندان مباحث اقتصادی تقدیم می‌شود، نتیجه تحقیقی به‌هنگام است که به قصد پاسخ دادن به مهم‌ترین پرسش‌های صنعتگران و کارشناسان در باب بهره‌وری صنعت ایران انجام شده است. این تحقیق که به پیشنهاد اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی تهران انجام شده، به این پرسش بنیادین که «چرا توان رقابت بنگاه‌های ایرانی از هم‌تایان خارجی کمتر است؟» و پرسش‌های پرشماری دیگری که ذیل پرسش اصلی قرار می‌گیرند، پاسخ داده و پس از بررسی عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری بنگاه‌های ایرانی، پاره‌ای پیشنهادات اجرایی را ذیل عنوان «دلالت‌های سیاست‌گذاری» ارائه کرده است.

محققان دانشمند، برای پژوهش گران‌سنگ خود، نام علمی - تحقیقی دقیق‌تر یعنی «افزایش توان رقابت‌پذیری صنعتی ایران» رویکردی جامع به تحولات بهره‌وری در صنعت ایران را برگزیده بودند؛ اما ناشر بنا به اقتضائات فنی و ایضا تسهیل ارتباط با مخاطب، عنوان «بهره‌وری صنعت ایران» را جای آن نشاند. عنوان جدید، شاید واگوی همه یافته‌های دقیق پژوهشگران نباشد، اما مضمون نهفته در پژوهش یعنی موانع اقتصادی و غیر اقتصادی رقابت و بهره‌وری در صنایع ایران را بازتاب می‌دهد.

دیگر اینکه ناشر لازم می‌داند از مولفان محترم، که از استادان برجسته اقتصاد هستند به‌خاطر انجام این پژوهش قدردانی کند. همچنین از اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی تهران، که امکان نشر این تحقیق را برای انتشارات دنیای اقتصاد فراهم آورد، سپاسگزاریم.

کتاب پیش رو، خلاصه تحقیقی است که انگیزه اولیه سفارش آن را به دست آوردن راهکارهای کاهش قسوت تمام شده بنگاه‌های اقتصادی ایران تشکیل می‌داد. تعریف صورت مسأله در قالب ذکر شده، دربرگیرنده یک هدف و دو پیش فرض به صورت ضمنی و تصریح نشده بود. هدف تصریح نشده، افزایش توان رقابتی بنگاه‌های اقتصادی در مقایسه با بنگاه‌های رقیب خارجی و دو پیش فرض ضمنی آن، وجود ریشه مشکل در سمت هزینه‌های بنگاه و قرار داشتن راه حل مسأله در دست بنگاه بود. پیش زمینه طرح مسأله را حجم بالای واردات محصولات مختلف مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای تشکیل می‌داد که با قیمت‌هایی به مراتب پایین تر از محصولات ساخت داخل، به سرعت عرصه را بر بنگاه‌های ایرانی تنگ می‌کردند. نتیجه طبیعی چنین شرایطی، کم رونقی یا کساد تولید، کاهش اشتغال و افزایش فقر و تبعات نامطلوب اجتماعی آن برای جامعه و در سوی دیگر، افزایش سودآوری و رونق برای بنگاه‌های خارجی بود که با تولید محصولاتی با کیفیت نه چندان مناسب بازار نسبتاً بزرگ ایران را در اختیار می‌گرفتند.

نگرانی سیاست‌گذاران صنعتی و تجاری از چنین شرایطی بسیار به جا و پرداختن به آن در قالب چگونگی افزایش توان رقابت پذیری بنگاه‌های اقتصادی ایران نیز بسیار ضروری و به موقع بود. اما دو پیش فرض ضمنی آن نمی‌توانست به طور جدی محل بحث باشد. لذا گروه تحقیق ابتدا با مبنای قرار دادن رویکرد افزایش رقابت پذیری بنگاه‌های اقتصادی، کار خود را بر تنظیم روش علمی و مناسب انجام پژوهش متمرکز کرد به گونه‌ای که نتایج مطالعه بتواند در انتها، خطوط روشن و مشخصی را، هم در عرصه سیاست گذاری و هم در عرصه بنگاهداری تعیین کند. اولین و مهم ترین موضوع که نقش تعیین کننده در ترسیم

مسیر مطالعه تا پایان داشت، انطباق نسبتاً کامل مفهوم رقابت‌پذیری با بهره‌وری کل عوامل تولید بود. بهره‌وری کل عوامل تولید، بنا به تعریف، بخشی از تغییرات تولید است که بوسیله تغییرات نهادهای فیزیکی تولید مانند نیروی کار، سرمایه و سایر عوامل تولید، توضیح داده نمی‌شود. بنابراین افزایش بهره‌وری کل عوامل تولید به معنی آن است که به ازاء مقدار ثابتی از نهاده‌ها، تولید افزایش پیدا کرده که این مترادف با افزایش رقابت‌پذیری بنگاه است.

در علم اقتصاد، مبانی نظری گسترده‌ای در مورد شیوه‌های محاسبه و تخمین بهره‌وری کل عوامل تولید در سطح بنگاه، صنعت و اقتصاد کلان وجود دارد. از آنجا که طرح آمارگیری کارگاه‌های صنعتی، اطلاعات مورد نیاز برای انجام محاسبات را فراهم می‌سازد، حوزه تحقیق محدود به بخش صنایع کارخانه‌ای شد. در این پژوهش، برای آنکه بتوانیم حداکثر استفاده را از داده‌های موجود به عمل آوریم، اولاً واحد تحقیق و بررسی را بنگاه قرار دادیم که این باعث شد تعداد مشاهدات بسیار ثبات از حد نیاز باشد. ثانیاً چند نوع طبقه‌بندی در اطلاعات در دسترس اعمال شد. اول، تفکیک بنگاه‌ها بر حسب اندازه و بررسی اینکه بهره‌وری کل عوامل تولید چه ارتباطی با اندازه بنگاه دارد. پاسخ به این سؤال که آیا بنگاه‌های بزرگ بهره‌ورتر از بنگاه‌های کوچک‌ترند حائز اهمیت بسیار است. در صورتی که با بزرگ‌تر شدن بنگاه‌ها، بهره‌وری افزایش پیدا کند، سیاست‌هایی چون سیاست‌های مالیاتی، می‌تواند به ادغام و تبدیل بنگاه‌های کوچک به بزرگ کمک کرده و از این طریق رقابت‌پذیری اقتصاد را افزایش دهد. طبقه‌بندی دوم، تفکیک بنگاه‌ها بر حسب نوع مالکیت است. آیا همه بنگاه‌ها، در تمام اندازه‌ها و رشته فعالیت‌های خصوصی، از بنگاه‌های دولتی کارآترند یا برعکس و یا آن که تفاوتی با هم ندارند؟ طبیعتاً، پاسخ به این سؤال، می‌تواند بصورت روشنی را در حوزه خصوصی‌سازی ترسیم کند. طبقه‌بندی سوم، تفکیک بنگاه‌ها بر حسب رشته فعالیت است. آیا نحوه عملکرد بنگاه‌ها در زمینه بهره‌وری، به رشته فعالیتی که در آن قرار دارند حساس است؟ آیا بازار محصولات صنعتی خود عاملی معنادار در تعیین بهره‌وری بنگاه‌های اقتصادی است؟

با توجه به موارد مطرح شده، روش تحقیق، فضای مثلث گونه‌ای را در نظر گرفت که سه رأس آن را، اندازه، مالکیت و رشته فعالیت تشکیل می‌داد و در مرکز آن،

مفهوم بهره‌وری قرار می‌گرفت. در پژوهش حاضر، پس از تبیین چگونگی وضعیت بهره‌وری برحسب سه ویژگی ذکر شده، درصدد برآمدیم تا عوامل توضیح‌دهنده و تعیین‌کننده بهره‌وری برحسب هر یک از سه ویژگی را استخراج کنیم. عوامل تعیین‌کننده بهره‌وری را نیز به دو گروه تقسیم کردیم. عوامل در اختیار و تحت کنترل بنگاه و عوامل بیرونی و خارج از کنترل بنگاه. عوامل خارج از کنترل بنگاه خود به دو سطح اقتصاد کلان و محیط کسب‌وکار قابل تفکیک هستند. تفکیک عوامل تعیین‌کننده بهره‌وری به ما کمک می‌کند که بخشی از مسائل حوزه بهره‌وری را که به سیاست‌گذار مربوط می‌شود، از بخشی که تابع نحوه کارکرد بنگاه است متمایز کنیم. نتایج مطالعه پس از تلخیص در قالب کتاب حاضر که مشتمل بر یک مقدمه و سه فصل و پیوست‌های محاسباتی و بخش منابع و مأخذ است، تنظیم و آماده چاپ شد. تنظیم مطالب از نظر شیوه تلخیص و نیز شیوه تفکیک برحسب متن اصلی و ضمایم، براساس این ضابطه بوده است که مباحث ارائه شده برای دو گروه مخاطب قابل استفاده باشد. گروه اول فعالان اقتصادی هستند که با مطالعه کتاب، به تحلیلی از مهم‌ترین موضوع مرتبط با تولید یعنی بهره‌وری دست پیدا می‌کنند و گروه دوم را پژوهشگران، دانشجویان و اساتید تشکیل می‌دهند که می‌توانند از نتایج تحقیقات منعکس شده در این کتاب، به عنوان متون مکمل درسی در دروس اقتصاد خرد، سازمان‌های صنعتی و اقتصاد ایران استفاده کنند. در پایان، لازم می‌دانیم اولاً از اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی تهران و به ویژه آقایان، آل اسحاق، راسخ، دوست حسینی و صابری به خاطر سفارش انجام کار و انجام بررسی و ارزیابی‌های دقیق از نتایج مرحله‌ای پژوهش تشکر و قدردانی کرده، ثانیاً، از همکارانی که در پژوهش‌شکده مطالعات اقتصادی و صنعتی شریف، مشارکت فعال و مؤثر در انجام پژوهش داشته‌اند شامل سرکار خانم صفورا معینی و آقایان مهران بهنیا، عبدالکریم میرطاهر و کیان سیمانی سپاسگزاری کنیم. مجموعه محققان این پژوهش، از دریافت نقدهای کسانی که کتاب را مطالعه کرده و برای بهبود آن نکاتی به نظرشان می‌رسد بسیار خرسند خواهند شد.

مسعود نیلی، حسن درگاهی، سید فرشاد فاطمی اردستانی

تیر ۱۳۹۱